

„Testament”

de Tudor Arghezi

Introducere:

Tudor Vianu considera că, prin apariția volumului de debut al lui Tudor Arghezi, „Cuvinte potrivite” (1927), se desăvârșește ruptura de eminescianism anunțată anterior de Bacovia și, mai ales, de Blaga, în primul rând prin revoluția pe care Arghezi o instituie la nivelul limbajului poetic prin introducerea „esteticii urâtului”. Deși debutează în revista „Liga Ortodoxă” a lui Macedonski încă din 1896 (la doar 16 ani, cu poezia „Tatălui meu”), Arghezi își va publica primul volum la 47 de ani, după ce va fi experimentat și asimilat toate marile experiențe literare ale vremii sale: romantismul, simbolismul, sămănătorismul, poporanismul și expresionismul, pe care le va topi într-o formulă poetică modernă și originală.

Poezia „Testament” deschide programatic volumul de debut, fiind (alături de „Flori de mucigai”) principala artă poetică a lui Arghezi și una dintre cele mai reprezentative arte poetice ale modernismului nostru interbelic, alături de „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii” de Lucian Blaga și „Joc secund” de Ion Barbu.

Încadrarea într-o epocă literară:

Apărută în anul 1927, poezia se încadrează în epoca interbelică, poate cea mai fertilă perioadă din istoria întregii noastre culturi. Acum, pe fondul atât de prolificii opoziții dintre modernism și tradiționalism, poeți precum Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Ion Barbu (moderniști) și Ion Pillat, Vasile Voiculescu, Radu Gyr (tradiționaliști) diversificând filioanele estetice exploatate și formulele lirice aplicate, vor contribui la sincronizarea poeziei noastre cu cea europeană, conservându-i, totodată, specificul național.

Încadrarea într-un curent literar:

Poezia „Testament” este o artă poetică modernistă prin:

-relevarea unei noi viziuni despre rolul poetului și al poeziei, o viziune radical diferită față de cea a antecesorilor săi pretradiționaliști, sămănătoriști și poporanști. În acest sens, Nicolae Mnaolescu în studiul său „Metamorfozele poeziei” afirma că „în modernism, poezia nu mai are nicio funcție socială, iar poetul nu mai este un fel de slujitor al cetății care înfăptuiește un serviciu public de cântăreț al frumuseților patriei și al glorioasei noastre istorii (ca în estetica sămănătoristă) sau de ideolog al maselor (ca în estetica poporanistă). În modernism, poezia se regăsește pe sine ca univers autonom, ca artă pentru artă”. Detașându-se de eminescianism atât la nivelul limbajului, cât și al viziunii sale artistice, Arghezi percepe textul poetic ca fiind o construcție sistemică realizată din „cuvinte potrivite” care trebuie „frământate mii de săptămâni”. Din această perspectivă, poetul este, în viziunea lui Arghezi, un meșteșugar care trebuie să fasoneze cuvântul, să-l cizeleze „ca fierul cald îmbrățișat în clește”.

-intelectualizarea textului poetic e o altă trăsătură modernistă identificabilă în creația lui Arghezi pentru care poezia nu mai trebuie să genereze doar „simțăminte și pasiuni” (așa cum cerea Titu Maiorescu în urmă cu jumătate de secol), ci, mai ales, idei, adresându-se nu doar afectului, ci și rațiunii. Departe de a fi o poezie „refuzată de Idee” (cum, pe nedrept, caracteriza creația argheziană Ion Barbu), poezia „Testament” relevă o înaltă conștiință auctorială. În mod aparent paradoxal, poetul își face testamentul literar nu la finalul carierei sale artistice, ci la începutul acesteia, tocmai pentru a încerca să impună o nouă viziune despre rolul poetului și al poeziei.

-poezia „Testament” se înscrie în modernism și prin inovația sa formală, cât și prin noutatea limbajului artistic. Arghezi renunță la forma clasică a textului poetic și introduce în estetica românească „estetica urâtului”, acea capacitate a creației poetice de a produce emoție artistică, frumosul, folosind un bagaj lingvistic considerat până atunci apoetic și chiar vulgar: „Din bube, mucigaiuri și noroi/ Iscat-am frumuseți și prețuri noi”.

Comentarea temei:

Fiind o artă poetică, tema „Testamentului” arghezian o constituie, așadar, relevarea viziunii autorului despre rolul poetului și al poeziei, dar și despre arhitectura și mecanismele interioare ale textului poetic, despre limbajul artistic și despre relația dintre autor și cititor.

Pentru Arghezi, actul artistic presupune nu doar talent („Slova de foc”), ci și o muncă susținută de meșteșugar („Slova făurită”), doar astfel cuvântul brut, necizelat, putând ajunge să se potrivească în sistemul de semnificații imaginat de autor. Astfel, poezia constituie, în viziunea lui Arghezi, o construcție sistemică, perfect articulată, formată din „cuvinte potrivite”, care, pentru a ajunge la acest stadiu, trebuie „frământate mii de săptămâni”.

Începe să privească relația dintre autor și cititor, se poate observa că viziunea lui Arghezi se intersectează cu teoria mutației a valorilor estetice a lui Eugen Lovinescu, inițiatorul și principalul teoretician al modernismului nostru interbelic. Deși este un fel de Demiurg al universului virtual pe care îl creează în carte, autorul nu trebuie să fie decât un „rob” al „Domnului” care este cititorul și de al cărui orizont de așteptare trebuie să țină cont permanent.

Comentarea unor elemente ale textului poetic (titlu, imaginar poetic, motive artistice):

Titlul poeziei face trimitere directă la specia testamentului literar, o specie inițiată la începutul secolului al XIX-lea de Ienăchiță Văcărescu („Urmașilor mei Văcărești/Las vouă moștenire/Creșterea limbei românești/Și-a patriei cinstire”), dar destul de puțin reprezentată în cultura noastră până la Arghezi. Pe de altă parte, titlul este unul surprinzător pentru că testamentul este asociat, de regulă, cu ideea de sfârșit. Iată, însă, că întreaga operă lirică a lui Arghezi începe, de fapt, cu un testament în care, dând dovadă de o înaltă conștiință auctorială, el anticipează influența pe care demersul său artistic, atât de original și de inovativ, o va avea la nivelul dezvoltării și înțelegerii ulterioare a actului poetic.

Prima secvență a **imaginarului poetic** accentuează caracterul testamentar al textului: „Nu-ți voi lăsa drept bunuri după moarte/Decât un nume adunat pe-o carte”. În manieră specifică esteticii moderniste, încercând instaurarea unei noi mitografii poetice, Arghezi introduce încă din această primă secvență mitul cărții (preluat din celebra poezie „Le livre” a lui Mallarmé) care anulează identitatea socială a autorului său. Adresându-se în mod direct unui potențial moștenitor –care reprezintă, de fapt toate generațiile ulterioare de poeți-Arghezi stipulează faptul că bunul cel mai de preț pe care îl poate lăsa ca scriitor posterității este însași opera sa reprezentată prin intermediul cărții.

În continuare, imaginarul poetic ilustrează specificul modernismului arghezian, în sensul că, detașându-se de nihilismul gălăgios, dar steril al avangardiștilor, poetul valorifică toate marile experiențe literare asimilate de el până atunci. De exemplu, el își plasează rădăcinile sale artistice în romantism („În sara răzvrătită care vine/De la străbunii mei până la tine”) curent ale căruia semnele sunt eraticismul și revoluția. Tot de la romantism a personalității creatoare a lui Arghezi înclinarea lui către antiteză: „Veninul strâns l-am preschimbat în miere”, „Am luat o cară și torcândușure, am pus-o când s-a mbiacândușă-n jure”).

Se poate afirma că introducerea „esteticii urâtului” este un efect al laturii simboliste a personalității sale creatoare. Aceasta a fost înființată de Charles Baudelaire (prin volumul său „Les fleurs du mal”), considerat unul dintre cei mai importanți poeți simbolști ai secolului XIX. Arghezi reușește crearea frumosului artistic printr-un inventar lingvistic considerat până la el apoetic și chiar vulgar: „Din bube, mucigaiuri și noroi/ Iscat-am frumuseți și prețurinoi” (de fapt, următorul volum al poetului, „Flori de mucigai”, este construit în întregime pe baza esteticii urâtului, titlul făcând trimitere directă la volumul lui Baudelaire).

Natura hiperbolizantă, demiurgică a eului liric din „Testament” amintește, fără doar și poate, de expresionismul blagian. La nivelul universului virtual pe care îl creează, autorul este un fel de Demiurg, iar cartea sa, un fel de biblie, un manual de poezie pentru generațiile următoare „Așaz-o cu credință căpătâi, ea e hrisovul vostru cel dintâi”.

Poezia reflectă, de asemenea, pe deplin și latura tradiționalistă a personalității creatoare a lui Arghezi. Poetul afișează un respect nedisimulat străbunilor săi țărani, în mijlocul cărora își plasează izvoarele limbajului său artistic: „Din graiul lor cu-ndemnuri pentru vite/ Eu am ivit cuvinte potrivite/ Și leagăne urmașilor stăpâni “. De altfel, anumite secvențe poetice par a face trimitere directă la nucleele estetizante ale liricii tradiționaliste (secvența „Durerea noastră surdă și amară/ O grămadă pe-o singură vioară” amintește izbitor de celebra „Rugăciune” a lui Octavian Goga: „Tot amarul se revarsă pe strunele înfiorate”.)

Din rândul **motivelor artistice** se desprinde în primul rând motivul cărții care capătă o semnificație extrem de complex:

- „Cartea” lui Arghezi este o treaptă, adică un pas înainte în înțelegerea conceptului de poezie, Arghezi având conștiința demersului novator pe care îl propune.
- Astfel, „cartea” sa ia forma „hrisovului vostru cel dintâi”, un fel de Biblie de înțelepciune dar și un manual de poeticitate pentru tânăra generație.
- „Cartea” este locul unde se petrece o fantastică alchimie, elementele componente ale realului concret devenind semne textuale în universul ficțional al cărții: „Să schimbăm acum întâia oară/ sapa-n condei și brazda-n călimară”.
- Nu în ultimul rând, „cartea” este depozitul durerilor de veacuri ale celor mulți, o mărturie vie a istoriei unui întreg neam: „În adâncul ei zace mânia bunilor mei”.

În concluzie, Testament este una dintre cele mai complexe arte poetice ale modernismului nostru interbelic, anticipând profilul unui autor care a revoluționat – mai ales la nivel lingvistic- întreaga poezie românească.

Prof. Florin ANASTASIU